

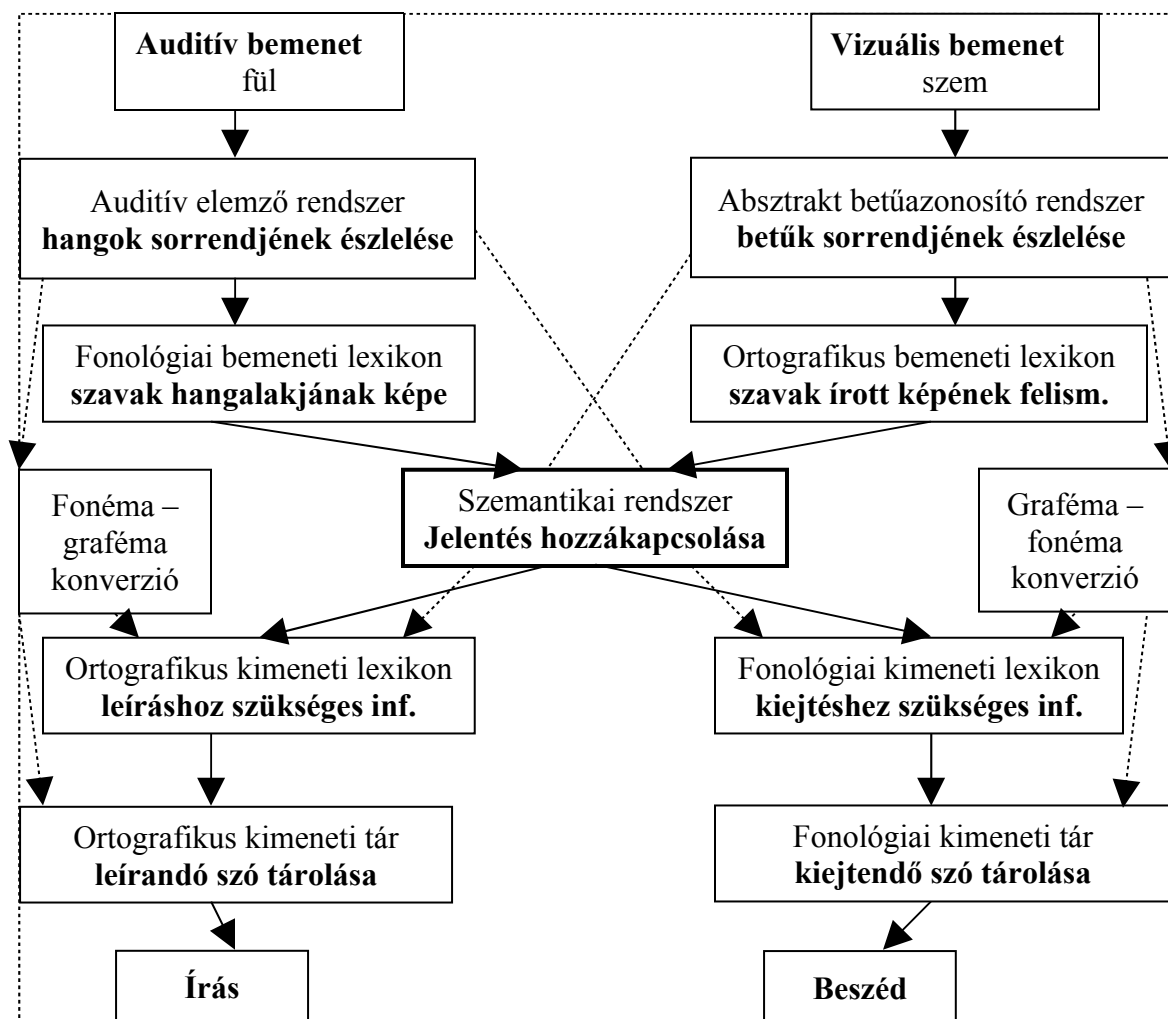
Az afázia elmélete és terápiás gyakorlatai

1. Az afázia fogalma

Az afázia a beszédértés és / vagy a beszédprodukció egy vagy több összetevőjének az agyféltekék lokális károsodása következtében létrejövő zavara. (Osmánné Sági Judit, 1994.)

A már meglévő, birtokba vett beszédképesség elvesztése. Felnőttkori kórkép, gyermekeknél ritka.

Basso (2003): mentális szótár

Pl.:

Beszédértés: auditív bemenet – aud. el. rendsz. – fon. bem. lex. – szemantikai rendsz.

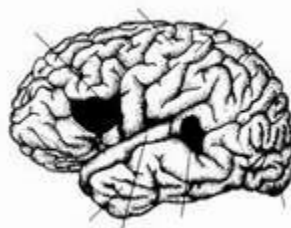
Beszédprodukció: szemantikai rendsz. – fon. kimeneti lex. – fon. kim. tár – beszéd

Beszéd utánmondása: auditív bemenet – aud. el. rendsz. – fon. bem. lex. – fon. kim. lex. – fon. kim. tár – beszéd

2. Az afázia vizsgálata és tünetei

WAB – Western Aphasia Battery teszt a

- beszédértés
- beszédprodukció
- beszéd ismétlése
- spontán beszéd
- megnevezés
- olvasás
- írás területeit vizsgálja.

nyelvi tünetei:

- Parafáziák: **szavak összetévesztése fonetikai** (hasonló hangalak) **vagy szemantikai** (jelentésbeli) **hasonlóság alapján**
- Neologizmusok: **nem létező szavak használata**
- Diszgrammatizmus / agrammatizmus: **pl. ragozási hibák, értelmetlen mondatok**

Fontos elkülöníteni más kórképektől, mint a diszartria (a mozgásért felelős agyterület sérülése, a beszédmozgásokat érinti) **vagy a demencia** (mentális zavar, nyelvi tünete csak kísérőtünet).

Magyarországon a leggyakrabban agyvérzés miatt alakul ki. Egyéb okok: koponyatrauma, aneurisma (rendellenes agyi ér). 40-50 év feletti férfiaknál gyakoribb.

Diagnosztikája és kezelése kórházban, orvosi felügyelet mellett történik. Max. 1 éves terápiát támogat az állam.

3. Az afázia típusai

Alapvetően 2 csoportra osztják: **fluens** (folyamatos) vagy **nonfluens** (nem folyamatos)

Fluens afáziák:

- **Wernicke-afázia:** a beszédértés központja (baloldali halántéklebény) sérül; a beteg folyamatosan beszél, ami sokszor értelmetlen, hibákkal teli, a hiányzó visszacsatolás miatt. A feltett kérdésekre nem adekvátan válaszol, a szituációkból próbál következtetni. Beszédutánmondása gyenge.
- **Transzkortikális szenzoros afázia:** nem a beszédközpontok, hanem azok összeköttetésében történik sérülés. Tünetei megegyeznek a Wernicke-afáziás betegével, beszédutánmondásban jobban teljesít.
- **Konduktív (vezetési) afázia:** egyik beszédközpont sem sérült, hanem a két központot összekötő agyterület. Fő tünete a beszéd utánmondásának gyengesége.
- **Amnesztikus afázia (anómia):** fő tünete az állandó szótalálási nehézség, behelyettesítés, körülírás.

Nonfluens afáziák:

- **Broca-afázia:** a beszéd motoros központja (baloldali homloklebény) sérül; a beteg beszéde nem folyamatos, „távirati stílus”-ban fejezi ki magát, az artikuláció sokszor pontatlan. Beszédértése ép.

- **Transzkortikális motoros afázia:** ép beszédértés mellett, a beszédindítás feltűnően nehéz, beszédutánmondása azonban gyorsabb változás megy végbe, mint a beszédindítás területén
- **Globális afázia:** az összes terület sérült: beszédértés, beszédprodukción, beszéd utánmondása, spontán beszéd, olvasás, írás, számolás is érintett.

Leggyakrabban ez a típus jelenik meg közvetlenül az agysérülés után. Az agysérülést követő 3 hónapig spontán javulás következik, amikor az agy regenerálódik, ennek a hatásnak és a logopédiai terápiának következtében az afázia típusa változik.

4. Esetismertetés, terápiás gyakorlatok

Az afázia egyes típusaihoz nincsenek külön speciális gyakorlatok. Mindig a teszt végeredményéből kell kiindulni: **melyek a fejlesztendő területek?** Ezek alapján kell fejlesztési tervet készíteni.

Területek: kommunikáció megindítása, beszédértés, megnevezés, mondat- és szövegalkotás

- a) **Petra:** 64 éves, 1 éve járt logopédiai terápiára. Beszédprodukciónja súlyosan sérült, beszédértése jobb szintű volt. Beszéde elmosódott, artikulálatlan volt, jobb oldali testfél bénult.

Terápia megkezdése: dúdolás, éneklés – beszédindítás (az éneklés és a beszéd agyi központja különböző helyen van)

- Spontán beszéd: **aktuális események megbeszélése**
 - Artikulációs gyakorlatok
 - Ének (Kalács): **szó és kép egyeztetése**
 - **Kép- szókép egyeztetése** (főnevek)
 - Olvasás: **szótagszintézis** (kétszótagú szavak)
 - Rész-egész viszony: kirakó (4 rész)
- b) **József:** 60 éves, agyvérzés következtében lett afáziás. 3 hónapja járt terápiára, jól fejlődött. Spontán beszédében hangkihagyások, hangátvetések vannak, a beszéd kivitelezése jó, beszédértése megfelelő szintű. Fő tünete a **szótalálási nehézség** volt.
- Spontán beszéd: **aktuális események megbeszélése**
 - Sorrendiség, szerialitás: **képtörténet, igaz – hamis** (pl. A ribizli előttt érik a cseresznye. vagy Az óvoda után a bölcsőde jön.)
 - Olvasás: **kép – szókép egyeztetése** (először főnevekkel, aztán melléknevekkel)
 - Nyelvi kreativitás: **közmondások összerakása és megmagyarázása, kakukktojás** (tulajdonságok), **képről történet alkotása szavak segítségével**

Feladatlapok az Afázia terápiája c. könyvből

Felhasznált irodalom:

1. Osmánné Sági Judit: Az afáziák neurolingvisztikai alapjai (Nemzeti Tankönyvkiadó 1997, Budapest)
 2. Cseh Katalin- Hegyi Ágnes: Gyakorlatok az afázia kognitív nyelvi terápiájához (Nemzeti Tankönyvkiadó Budapest 1995)
- továbbá: főiskolai előadások az afázia témaköréből ill. gyakornoki tapasztalatok kórházban